

ՄԱՆՈՒՇԵԱՆԻ ՎԵՐՁԻՆ ՆԱՄԱԿ ԻՐ ԿՆՈՋԸ

(ՀԱՏՈՒԱԾՆԵՐ)

Իմ սիրելի Մեկնին,

Շատ սիրելի որբուկս,

Քանի մը ժամ յետոյ այլ եւս այս աշխարհէն կը հեռանամ: Այս կէսօրէ յետոյ, ժամը 3ին, պիտի դնդակահարուինք: Այդ դէպքը որպէս արկած մը կը պատահի կեանքիս մէջ: Ձեռն հաւատարմ, այսու հանգիստ դիտեմ, որ այլ եւս թեղ պիտի չըտեսնեմ: Ի՛նչ կընամ գրել թեղի, ամէն ինչ անորոշ է մէջն եւ պայծառ միտամամանակ:

Փրանսայի ազատագրութեան բանակին մէջ մտած էի որպէս կամաւոր զինուոր, եւ կը մեռնիմ գաղափարիս համար, յաղթանակին քանի մը մօտ մնացած: Երջանկութի՛ւն անոնց որ պիտի ապրին մեզմէ յետոյ եւ պիտի վայելեն վաղուայ խաղաղութեան եւ ազատութեան անուշութիւնը:

Վստահ եմ որ Փրանսացի ժողովուրդը ազատութեան համար պայքարող ընկերներուն յիշատակը պիտի դիտնայ պատուել արժանաւայել կերպով:

... Բարեկամներու օգնութեամբ, որոնք վստահ եմ որ չպիտի զլանան եւ պիտի ուզեն պատուել զիս, ապել կուտան բանաստեղծութիւն—

ներս, որոնք արժանի են կարգացուելու: Եթէ կըրնաս, յիշատակներս տար Հայաստան:

Քիչ յետոյ պիտի մեռնիմ 22 ընկերներու հետ, քաղութեամբ եւ հոգիի խաղաղութեամբ մարդու մը, որու խիղճը հանգիստ է, որովհետեւ անհատապէս ոչ ոքի գէշութիւն չեմ ըրած, եւ եթէ ըրած եմ, եղած է առանց ոխի:

Այսօր արեւոտ օր մըն է. պայծառ արեւին եւ գեղեցիկ բնութեան նայելով, որ այնքան շատ սիրած եմ, պիտի ըսեմ մնաք բարով կեանքին եւ ձեզի բոլորդ, շա՛տ սիրելի կիսն եւ սիրելի՛ բարեկամներս:

Բոլոր անոնք, որոնք ինծի գէշութիւն ըրած են եւ կամ ուզած են ընել, բոլորին կը ներեմ, բաց ի այն անձէն որ մեզ դաւաճանեց իր մօրթը վերադնելու համար, եւ անոնց որոնք մեզի ծախեցին:

Ուսեղօրէն կը համբուրեմ թեղ, ինչպէս եւ քորիւ եւ բոլոր ընկերները որոնք զիս կը ճանչնան հեռուէն կամ մօտէն. կուրծքիս վրայ կը սեղմեմ բոլորդ. մա՛ք բարով:

Բարեկամք, ընկերդ, ամուսինդ

ՄԻՍԱԿ ՄԱՆՈՒՇԵԱՆ

ԷՋԵՐ ՏԻԿԻՆ ԼՈՒԻՋԱ ԱՍԱՆԵԱՆԷ

(Հետեւեալը ձեռագիր հատուած մըն է Տիկին Լուիզա Ասանեանի մէկ սեւագրուած ստուար զործէն զոր Գերմանացիք՝ զինքը ձերբակալած ատեն՝ առած տարած ու փնտցուցած են).—

Դուն գիտես որ մի օր պիտի դայ, եւ հեռու չէ այդ օրը, երբ բոլոր գերի ժողովուրդները, զգուած իրենց շահագործումից, իրենց լուծից, պէտք է խոյանան... հաւաւոր մի խոյանք պիտի լինի այդ՝ կարմիր բոջները պէտք է ծածանին նրանց վրայ եւ դաշտերը պէտք է թնդան գէնքերի շալիւնից: Գո՛ր՛ւ ընդդէմ Բռնակալութեան՝ Արեւելքից Արեւմուտք:

Ես այդ ճանապարհի դաշտի վրայ է որ ուզում եմ մեռնել:

Թող սրտիս տաք արիւնը այդտեղ հոսի, եւ իմ դիակի վրայով, դիակս կոխոտելով թող անցնեն շարքերը մեր քրոնաթաթախ, ճրացայտ աչքերով, դէպ ի յաղթանակ:

Իսկ երբ մի օր դայ, գնդակահարուած հերոսների հասարակաց գերեզմաններից ոսկորները հանելու եւ մի հաւաքելու օրը, եւ երբ յաղթութեան կանչերի եւ թնդացող երգերի տակ առնուի ազատութեան յաղթանակը եւ յիշատակը նրանց որ մեռան, եւ խառնուած կը լինեմ նրանց:

ԳՈՐԾԱՐԱՆՈՒՄ

Գիշեր ցութկ աշխատում է
Գործարանը ՆՈՐՏՎԵՐՔԻ,
Չոգած երկրի սրտի վրայ
Իբր պատաղած իր դարի:

Մէջ տեղ փառն է կըրակ տեղում,
Բորբոխում է մեծ կաթան,
Դըզըրդում են մեհենաներն,
Դառնում՝ շղթան անգաղար:

Ամէն ազգի կանանց բերել
Լցրել են գործադանում
Իբր պատիժ իրենց ցեղի,
Գաղափարի սրբազան:

Ու ամէն կողմ գործարաններ
Թըւակալած, անանում,
Հալում, ծակում, յղկում, կոփում,
Ջեմք են շինում անդադար:

Բարձրանում է բարկ գուրջին
Ասգանից ծըծըմբի.
Մարտէլինն է կանգնած աղդտեղ,
Մտաղաշ աղջիկ փառնունի:

Նըրա գունատ դէմքի վըրայ
Մի գոյգ աչքեր են փայլում.
Լըցում բարձր գաղափարով,
Ազատութեամբ իր հոգում:

Ու դառնում է աչքիս առջեւ
Աղջկան աշդ գեղեցիկ,
Քաղաքական քանտարկեայն աշդ՝
Օրիւնները գոյգ ձեռին:

Ժպտում է Յա Ռաւին, Լեհին,
Ջէլին, Հային, ամենինն,
Որ մոյն գարծի, գաղափարի
Ընկերներն են սրտագին:

Ու ծըծումբի բարկ մալի մէջ
Վառում է դէմքն աղջկայ,
Բոցավառում արեւն հոգու
Անրագայի որ պիտ' գայ:

Իսկ այսօր, այսօր, պարտեղաները
Խալ անտուններում, լեռների կիլեռում,
Քռնի ներս բերում բանար գերիներ,
Միացած գերման Բաթարի խորին,
Խալ աշխատում են տանում ամենուր.
Գնացքներ խորտակում, սարսափ, տեղոր,
Սահմանում կոտոր բանակների հետ
Կապի բառատառում, վաղուայ մեծ զըրոհ
Պատրաստում արագ, յաղթական, վստահ.
Էս-էսի վայրի հրկազաթեան տակ
Սարսափի մտնում ասյ երկրի ծոցում,
Քաղաքների մէջ, գիւղերի խորքում,
Ըստերերկրեայ աշխարհն է հոռում:

Ընկնում են յառաջ ընկերներն արի,
Բայց ճըրանց կողմն բարձրանում են միշտ
Նարանդ խմբեր մարտերում փորձում,
Շըքում է ձեռք ձեռք մտնուլը գաղտնի,
Դաշնակիցներն ալիւններն վերից
Ջեմք են իջեցնում խալ ծըմակներում,
Հանդարտ դէմքերով շըքում են մարդիկ,
Գետնի երեսին կարծես թան չըկայ,
Մինչ հալում լուսն ընդերքում երկրի
Նում, բորբոխում, ճաթի է ուզում...
Եւ ահա՛, ահա՛, կը մեղհուի հողը
Այսօր չէ վաղը, այսօր չէ վաղը
Կարմիր փոթորիկն կը հասչ ուժգին:

Հագար ին հարիւր Բառանդարս Բիւր
Փակում է արագ իր ելքն ու մտնուլը.
Գերման փաշիզմի բանակը պարտում,
Քռնի զըրտում հողերից վանում (1),
Ջարդանց ու իշունց սարսափի մտնում,
Այժմ գալարում ինք իրեն վըրայ,
Վերջին անգուստ մի ճիգ է փորձում...
Իր հոգեւարքի օրերն են հիւնայ,
Եւ ժողովուրդը տնջում է, հեռում,
Ամէն սրտի մէջ մի վերք կայ բացում,
Բայց եւ մի մոր յոյս անդարս բըռնկում,
Մի գաղտնի ծրագիր, փրկաթեան փորոս,
Բոցավառ մի շունչ գալիքի վաղուայ,
Ներքին պայքարի յեղափոխութեան:

Այսպէս է ահա բացում մոր տարին:

1944 Դեկտ. 31

(1) Այստեղ կը պակսի երկաթանի բառ ժը,
որ հաւանորէն պիտի ըլլայ վանում:

Մ Ա Լ Ա

(Պոեմ)

ԱՆՆԵՐԳԱՆՔ

Դուք որ քաշուած էք բլօքի անկիւնում,
Թօշնած ու խամրած դէմքերով դեղին,
Դուք որոնց ճայնը չի լսում երբեք,
Կարծես թէ չըկաք լակեքում այս սեւ.

Խոր ընկած այտեր, կմայխացած մարմին,
Ճերմակին տըռտը մազեր ճօրացած,
Սեղմուած շրթունքներ, ճակատ յոգնատանջ,
Եւ աչքեր անգոյն, աչքեր մըթագմած,

Ապրում էք ամփոփ մի տանջանք վեհ, խոր,
Մի գիտակցութիւն սեղմուած ձեր սրտին,
Պոկուած ձեր ամսից ու լուռ հաւատով՝
Ըսպասում դըրսում պատրաստուող գրեհին:

Գոյր իմ Եսկօսյաւ, ձէյն, Ֆըրամուացի,
Դուք որ քաշուած էք բլօքի անկիւնում,
Կարծես թէ չըկաք լակեքում այս բիրտ,
Ձեզ եմ նշխարում պոէմս այս կարմիր:

Խոր ընկած այտեր, կմայխացած մարմին,
Ճերմակին տըռտը մազեր ճօրացած,
Սեղմուած շրթունքներ, ճակատ յոգնատանջ,
Եւ աչքեր անգոյն, աչքեր մըթագմած,

Հրեղէն նրժոյգը վազուայ յաղթութեան
Անցաւ կոխ տալով ձեր մարմնի վրայով.
Ձեր պէս հագարներ, եարիւր հագարներ
Աննրկուն կամֆով էփօք եմ կերտում:

ՄԱՍ ԱՌԱՋԻՆ

Այդ մե՛նք ենք գալիս կաշմակէ կռուով,
Նոր նոր գեմեքով, թանկեքով, շառով,
Թէ՛ ցամաք թէ՛ ծով մեզ են ներթափալ.
Այդ մե՛նք ենք գալիս, ա՛յսպէս ենք գալիս:

Ու Լեհաստանից մինչեւ Ֆրանսիա,
Ֆինլանտիա, Դանես, Ուքրաինա ամբողջ,

Երկիրներ Պաղեստին, Կիպրոս,
Դոուա կամէն է (1).....

Կատալան, ընչաքաղց նազիզը Քրիստոս,
Միշտ հաւատարիմ իր դաւանանքին,
Իր աշխարհակալ ճգնաւմենքով իր,
Իջաւ հեղեղից ամբողջ Եւրոպան:

Այդ մենք ենք գալիս, զրտարին որդիք
Ջըսթարին ցեղի, գալիս ենք մաքրել
Աշխարհը աւտից, ազտուող ցեղերից,
Փրկել մեր դարի մըշակոյթը հին:

Ու սեւ նազիզը, փըրփըրած, կատալան,
Սիմեց իր սեւ շունչն աշխարհի վըրայ,
Ըսպառնակիքով, սեւ խոստումներով,
Դաւանանք-եղանակ բիրտ իր ուժով:

Արեան ծովի մէջ խեղդուեցին ազգեր,
Ամէն կողմ հրդեհ, ջարդ առ թաղածանք.
Այժմե՛նք մահ տփռեցին վերից,
Գետնին հաւատար գաղթան հաղթներ:

Սուրբ է մեր յայտը, երեքի ուխտը,
Երեք պետութեան, Խառնա, Ճափոն,
Եւ մեծ Գերմանիա, բնդդէմ վըրաճողին,
Կարմիր վըրաճողին եւ Քոմիստերին:

Թալանեց տարաւ ուր որ ինչ գըտաւ,
Տեղահան աչաւ հարիւր հագարներ,
Ու քըշեց ամբար տաւարի նըլան,
Թուք-մար տեղալով, ծեծելով անգութ:

Լեհին Ռուսաստան, Ռուսին Գերմանիա,
Յոյնին Լեհաստան, Իրաք խառնեցին
Ազգերը բոլոր, եւ ինչպէս նախոր
Յատուկ պատրաստուած քաները լցրին:

ՄԱՍ ԵՐԿՐՈՐԴ

Մական մի փոքրիկ աղջիկ է եռուն.
Արեւատով աղօտ, նա գիտէ երգել,
Նըւագել, սիրել. կեանքով է լեցուն:

Մնկալոք ահա փրճուած են նըրանք,
Հեքու տղաներ, կմայխացած, չորացած.

(1) Հոս մէկ կամ երկու քառու կը պահուի:

համարած աչքերով նայում եմ հողին,
Սև աւազ հողին:

Գերման հսկիչը, թուրքիչը շրթին,
վայրագ հայացեցով, մտրակը ձեռքին,
կանգնել է ինչպէս անգութ մի երբէշ:

Նըրա սուլիչի ամէն մի կանչին
Սև հողին փրռուած ջտրուկ մարտիկներ
Ոտքի պիտ' ցատեն, մի վայրկեան կանգնին,
Յետոյ նոր կանչին ետ գետին փրռուին,

Ետ գետին փրռուին ուրիշ մի դիրքով,
Ջեռք փորի վըրայ սաղալու համար,
Մինչև նոր կանչը դաժան սուլիչի,
Որ ռոտի ցատեն հրաւանի պտարաստ:

Այս անգամ ծոծրակին երեսած,
Կռացած դիրքով անվերջ պիտ' փայնեմ,
Պիտ' փայնեմ, փայնեմ, մինչև շնչագործ
Աւազների մէջ փրռուին փայտացած:

Դժմա՞ն է արդեօք, իրականութիւն,
Նայում է Մալա՞ն, աչքերը ջըրած,
Եւ զըրա սրտի արիւնը ասես
Գամուս է ի սպառ, մընում սև մի խոց:

Եւ սև այդ խոցից, Մալայի հոգուց
Կտաղի թափով, ինչպէս մի հրդեհ,
Մարմին է առնում քողով մի վայրագ,
Վըրէժ կատաղի, յամուս մարդկութեան:

Փաշիզմի ծընունդ երիտասարդ տղան,
Հաբազտ տիպար մի ողջ տերունդի,
Եւ այլանդակուած, եւ անասնացած,
Մըռուած թերանով, արմալի աչքով,

Ոտքի հարուածով, մտրակի շայով,
Երկաթէ գունտով, հրացանի փայտով,
Ջարմում է, գոռում, գոռում հորդուում,
Դաստիարակում բստը ցեղերին:

— Այդ ո՞վ է որ դեռ համարձակում է
Գերման ցեղի դէմ զըլուխ բարձրացնի:
Նըրա թերանով Գերմանէ է խօսում.
Ըստրուկ եմ բոլոր ազգերն իր առաջ:

Այսպէս էր Սասարկին երբ հասաւ Մալան,
ձիշդ այնպէս ինչպէս թանկերը ուրիշ.
Եւ թանկից թան տանելով նըրան,
Ընդ միշտ գոցեցին դըժոխեամբ Հոսիշ:

ՄԱՍ ԵՐՐՈՐԴ

Մալա՛, դու երբ բանտէ բանտ ինկար,
Շիկացած երկաթն կուրծքիդ դաղեց
Եւ մարմնը փշրեց յողերդ փխրուն.
Սըրաշկումնեղով կամքդ բեկեցին,
Փորձեցին խեղդել սառցէ ջուրի մէջ,
Ու կատարած մարմնով, փետրած մագերով՝
Խոցը նետեցին սատկած շունի պէս,
Մինչև որ մի օր, շատերի նըման,
Դու էլ բռնեցիր ախարի ճամբան.
Փակուած պըլենտէ զոնացենքի մէջ,
Դանից թան ինկար՝ հուրը կուրծքիդ մէջ.
Մալա՛, հո՛ւր աղբիկ, որ կեանքի ծանրը
Պայքարին ընդդէմ դըրիր ինչ կուրծքդ,
Կռուցիր յամուս, հասնելու համար
Մըշակութային բարձրութիւններին,
Մալա՛, չբաւար շատի վա՛ն աղբիկ,
Որ մատաղ կեանքդ մաշեցիր յաւեոյ,
Մերք իբր ծառայ, բանուր, կարուի,
Օրուայ պատառը շանելու համար,
Դու որ կըրեցիր հասարակարգիդ
Հարուածներն բոլոր, բըռունց՝ ահառց,
Տեսար անդունդը դասակարգերի,
Մըծեցիր թոյնը շահագործումի,
Դառնացար հոգով ու կատաղօրէն
Ընտրեցիր ուղին, ճամբան հըրեղեն,
Ճամբան փրկութեան ճեղ պէս տառապած
Ու շահագործուած ամբողջ մարդկութեան,
Ու բիւր անճնելը ընկերների պէս,
Մալա՛, վառ աղբիկ, պայքարի հոգի,
Տանջուող մարդկութեան կըրծքից դուրս պըծած
Բողոքի մի նետ, վառ գիտակցութիւն
Մըլըրընուած փաշիզմի արիւնաբոս սրտին:

ՄԱՍ ՁՐՐՈՐԴ

ՀՈՍՎԻՇ, հրեղեն ծով, գարշա՛նք թանձրացած,
ՀՈՍՎԻՇ, գըրեզման անթիւ գանդի,
Որ հողն է մեմուս կիսամեռ թաղուած
Դիերի շունչից, ուր սև մոխիրը

Կոմսոյսնի աշխատ՝ քուսրեր ե կազմել...
Այստեղ ընկնողը դուրս գալու յոյսը
Կորցնում է ի սպառ: Արագ կամ դանդաղ
Մահուան անդունդն է Հոսվիչը դաժան.
Ո՞վ կը հաւատայ որ մեր օրերում,
Քաղաքակրթութեան մարդկութեան ծառում,
Կարող է ստեղծուել ու յարաւորուել
Տարիներ շարունակ, սեւ մահուան քաներ:

Ամէն առաւօտ, որկորն իր ագահ
կըլանում էր ներս յագնած ու տանջուած
Հագար հագարներ. ու սինն երկաթէ
Նըբանց հոնից գոցում էր կրկին,
Միւրը այդ մուտքի, որ մի հարուածով
Իջնում է կեանքի ու մահուան միջեւ:
Ներսում, ահաւոր ըսպառնալիքով
Հրամայում են քեզ մերկանալ իսկոյն,
Ու հագցնելով խաչուած մի ըզգեստ,
Անուան փոխարէն թիւ են տալիս քեզ.
Ուզում են դառնաս անմահ մի էակ,
Մի գրաստ խեղճացած, անկամ ու անբան.
Յետոյ, խուզելով մարգրող ամբողջ,
Ոստի հարուածով, փայտով, մարակով
Նախիրը քանի խորքն են բըշում:
Ո՞վ կը հաւատայ եթէ չիմանայ...
Մալա՛, հո՛ւր աղբիկ, քա ընտրած ուղին,
Քեզ հեւ Հոսվիչի դըժոխքը նետնց:

ՄԱՍ ՀԻՆԳԻՆՈՐԻ

«Ափէլ է, ափէլ, ելէ՛ք շուտ հագուէ՛ք»,
Կանչում է հսկիչը, վագում դէռ ու դէն,
Մինչ ետգի ծակող մի զիլ մըշցող
Ճըշում է սուլիչը քանի ահաբեկ:

Ամէն առաւօտ, վաղ լուսաբացին,
Քանի սեւ ցեխով ծածկւած բակում,
Անձայն դողալով գերդ ուրուականներ,
Կանգնում են հարկուր հագար զբարակներ:

Պարտադիր հաշուի կանչի այդ ժամին,
Ամէն բանտարկեալ ներկայ պիտ' լինի.
Իսկ եթէ գիշեր մեռել է բոթում,
Դիակը շալկած դուրս պտտէ է բերուի:

Անցնում է հրպարտ ազգերկան գերման,
Նայում իր տառջ փռուած ամբոխին,
Ու իր անձնական հաճոյքի համար
Մտաւ կամ ապտակ տալիս ուզածին:

Կանգնում են կարգով մէկ մէկի հոնւ,
Դեղնած ու կանաչ դեմքերով իրու,
Անգոր բողբոջի որ եւ է ժեստի,
Շըւար, գարնացած՝ անցած դարձածին:

«Հո՛ւյ հո՛ւյ, շո՛ւտ արե՛ք, խմբեր կազմեցէ՛ք,
Պէտք է աշխատանք, աշխատանք անէ՛ք».
Ու մեռածներին թողնելով բակում,
Խմբերը իրու գործի են զընում:

Քայլում են նըրանք բապիկ ոսկերով,
Կէսից աւելի ցեխի մէջ թաղուած,
Գընում են նըրանք դեռ չըջամաճած
Այդ հանիքները չարցնելու համար:

Քայլում է պե՛հակը՝ դեռ փայտը ձեռքին,
Նայում տիգրի մէջ թաղուած այդ մարդկանց,
Ու ամէն քայլին կեռ փայտը նետում
Արդէն թուլացած մէկին շըլնմին,

Ու դուրս փաշելով նըրան խմբերից,
Նետում է մի կողմ իբր անպէտ մի իր.
Ամէն մարդ գիտէ՝ այդ խեղճուկներին
Քո՛ւմաթուան է ըսպառում արդէն:

«Հա՛յ, հա՛յ, շո՛ւտ արե՛ք, գացէ՛ք, գործեցէ՛ք»:

Մինչ Մալան տըկար, մինչ Մալան հիւանդ,
Աշխատում էր միշտ առայց երեւալ,
Նայում էր անով փայտին պահակին,
Փոփրիկ ու քննոյ ձեռքերով արի
Ամուր սեղմում էր փայտը իր բառի:

Պէտք է դիմանալ, մինչեւ վերջ մընալ,
Թէկուզ բոլորը գոռուկն լըբաբար...
Պէտք է դիմանալ, դուրս գալու համար
Մի օր վերջապէս դըժոխքից այդ սեւ:
Պէտք է որ մէկը կենդանի մընալ,
Դուրս գալ ու պառնէ, աշխարհն իմանալ:

Հէ՛յ, հէ՛յ, լրեցե՛ք, լրեցե՛ք, հասկացե՛ք,
Ա՛յսպէս, ա՛յսպէս եմ *բաները* գերման:

Պողպատի նըման կորում էր Մայամ.
Կորում էր կամքը վաղուայ պայֆայի,
Մինչ գալուած բազմը ծանրացած հագում,
Կատաճ վագրի պէս միտքն էր կրծում,
Եւ գիտակցութեան ուժը թանձրացած,
Լավայի նըման ժայթֆելու պատրաստ,
Կոկորդն էր սեղմում. հէ՛յ, հէ՛յ, լրեցե՛ք:

ՄԱՍ ՎԵՑԵՐՈՐԻ

Գիշեր է մութ, թանձր գիշեր անաւոր.
Լուս է *բանը* արարափի տակ մեհաւոր.
Ու մութի մէջ ուրաւագծում է անա
Սու պատկերը *բլուզներ*ի փարացած:
Այդ փարացած պատերի մէջ պարփակուած,
Իրար սեղմած, իրար վրայ կծկուած,
Անճում՝ վախից, փողցից, ծնծից, յոգնատանջ,
Լուս տփնում է մի բազմութիւն չորացած:
Ամէն մէկի սրտի խորում լուս, տնդատ,
Կրծող, ճանկրտող մի մեծ վիշտ կայ արիւնու:
Ա՛յ, գէթ գտաւ, ճշտաւ, լացել թողնէին:
Հրծծում են ցած աւ քրտնաբեր իրար մէջ.
Գրկած ծնկերն, մերկ ծնկերը օսկարտ,
Մում է դէմքը դէմ տըւած սու խաւարին,
Մայամ տըխտը ճայում է մութ *բլուզներ*,
Ականջը կայ գուտայ հառաչի ծրփանքին.
Մեծ փորձութեան մի խոր ժամ է իր համար.
Անծայր, անտակ աւ յուսահաւա մի վիտակ
Պարտքի է ազդ էութիւնը յանկարծ:
Արիւնտած սրտի ցաւի ճնշումն տակ:
Ինքը մի պահ կանգ է առնում խեղաշարժ
Ու թւում է թէ ինքը մի կէտ է չնշին,
Մի ճանն կըլած այդ Coyas ի (1) ցուրտ պատին.
Ան աւ հարուած է հասցրել թշնամին.
Ձրկար այլ եւս կեանքի ընկերն իր կողքին,
Որի հետ մա պայֆայի էր տարիներ,
Շեղքել այնքան նեղութիւններ, գրկամեքեր,
Փայֆայելով մի վառ երգ յարութեան:
Անհատական ցաւի անեղ կակիծից
Գալարում է, գալարում է ցաւագին
Ջարդուած հոգին կալանաւոր աղբիկան.
Ձէ՛, կեանքն այլ եւս արծէֆ չունի իր համար.

(1) Այս բառը կը գտնենք ձեռագրին մէջ:

ինքը միմակ, ամուր, տանջուած, անընկեր.
Ելլել գարկի՛ր գըլուխը չոր պատերին,
Կտրե՛ր արեան բազկերակը կենդանին,
Արիւնափա՛ն լինել, չըզգա՛ր, չիմանա՛լ:
Ու կանգ առած մտքի պարապ խռոչում,
Անյոյս, անծայր, թանձր եւ կարծր այդ մթնում՝
Կեանքը դատարկ, դատարկ է դառնում:

Բայց այն օ՛ր է դրսում նըլում ու կանչում,
Ո՞ր է երբում դուս, լուսամուտ փարկոծում,
Ո՞ր շարժում դուր թունաւոր շառաչով,
Հեհեհում է չար ու ննգգուտ հըռըռում:

Հա՛յ, հա՛յ, տեսե՛ք, լուսամուտներ *բլուզներ*ին
Ընկըսում են փայլիլ գեղին մի լոյսով:

Հա՛յ, հա՛յ, հեռում, երկրորդ դաշտի մէջ *բանի*,
Սու թաւիշ վարագոյրի *Փօնի* տակ,
Շատրըւանի յեկրեկ նետուած ջրի պէս՝
Վեր են ժայթֆում կրակէ շիթեր կարմրաւու:

Բանը մարմար ցընցըւում է անաբեկ,
Շարժում ծրփում է կըծկըւում այդ *Կասան*,
Գունաւոր դէմքերն սեղմում են պաղ պատերին,
Մութ սարսափով, քմրած վախով համակուած:

Տըկար, դողող մարմիններով բըզբտուած,
Բայց թանձրացած գիտակցութեամբ առլըցուն,
*Բռնմաթուա*ր լափում է իր գանգերին,
Անա՛, անա՛ կրակէ մի սիւն ուրումն՝
Վեր է մզում թանձր ծուխը նեղքելով.
Ու լցում է *բանը* հնգուտ տոչորուող
Մըսի հոտով մարմինների մարդկային:

Մայամ դողով դուրս է ցատկել Coyas ից,
Կըծիկ գարածած սեղմուել դըրան լայն նեղքին.
Վերջիշիլ է պատկերը մերկ դիերին,
Կագով խեղցուած տասնեակ հագուր գանգերին,
Որն կիսամեռ, որը խեղդուած, մարմիններով
վարդագոյն...

Ու մի օր Մայամ փախաւ Հոսովիշից.
Մի պահակի սէ՛ր, համակրա՛նք մի խոր
Թէ խի՛ղն արթնացած... Մայամ չիմացաւ.
Մի օր էլ գործից մա *բան* չըզգարձաւ:

ԼՈՒԻՑԱ ԱՍԼԱՆԵԱՆ